

Ari Inkinen, Iikka Viitanen, Elina Plihtari, Jari Juhola ja Kari Kurkela 2014

Johtopäätökset ja suositukset

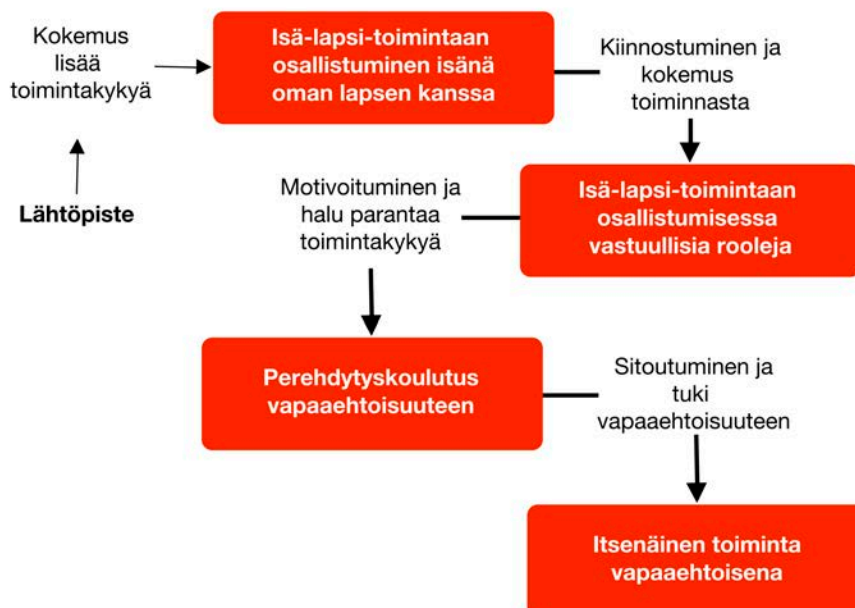
NMKY-järjestöjen isä-lapsi-toiminnan kehittämishankkeessa on mallinnettu vapaaehtoisuutta isä-lapsi-toiminnassa. Vuosina 2011–2014 on perehdytty tutkimuksiin, teorioihin sekä tehty kenttätöitä. Syntyneen tiedon pohjalta on rakennettu vapaaehtoistoiminnan kuvaus. Vapaaehtoisuuden toteuttaminen tämän mallin mukaan sopii monialaisesti erilaisiin harrasteisiin, kuin vain isä-lapsi-toimintaan.

Vapaaehtoisuuden toimintaympäristöksi sopii erityisen hyvin myös jonkin kolmannen osapuolen järjestämä ohjelma. Yhdistys kokoaa isä-lapsi-ryhmän, jonka matkajohtajana toimii vapaaehtoinen. Matka kohteena esimerkiksi Maatilamatkailua tarjoava tila, jossa tuotetaan varsinainen ohjelma ostopalveluna. Oman lapsen kanssa, varsinkin jos lapsi on pieni, on helpompi suoriutua vapaaehtoisvastuusta silloin, jos ei ole itse viikonlopun ohjelmasta vastuussa. Tällöin tehtävä on kevyempi, ollaan lähinnä vain vertaisena toisille isille läsnä ja tavoitettavissa sekä seurata yleisesti toimintaa isien ja lasten suhteen kehittymiseksi. Vapaaehtoisuus yhdessä oman lapsen kanssa edistää erityisesti myös vapaaehtoisien hyvinvointia.

Vapaaehtoisuus onnistuu helposti toiminnan toteuttajan kaverina tilaajan edustajana. Hän voi itsenäisesti toimia kun saa hyvät ohjeet porukasta ketä tulee ja osoitteesta mihin mennään ja mitä siellä suunnilleen tapahtuu. (Joni Virkkunen Helsingin NMKY)

Vapaaehtoisen polku kulkee yleensä oman kokemuksen kautta. Jos on itse osallistunut ensin isänä toimintaan ja saanut siitä kokemusta, on paljon helpompi ottaa vastuuta. Aluksi vastuuta voi ottaa esimerkiksi viikonloppuleirillä ohjaajan parina työskentelemisessä.

Kuva: Isän polku vapaaehtoiseksi.

Ari Inkinen, Iikka Viitanen, Elina Plihtari, Jari Juhola ja Kari Kurkela 2014

Isä-lapsi-toiminta kannattaa lähtökohtaisesti suunnitella niin, että vapaaehtoiset voivat ottaa toimintaan mukaan omat lapsensa. Omien lasten kanssa tekeminen onkin isä-lapsi-toiminnan keskeinen kilpailuetu, vahvuus ja ainutlaatuisuus.

Rekrytointi

Tehtävät tekijänsä kokoisia ja persoonaan sopivia

Vapaaehtoisen henkilön persoona pitää olla tehtävään nähden sopiva. Vahvaa johtajapersoonaa ei tarvita, ennemminkin valmentajaa, joka osaa ohjata isiä olemaan vapaamuotoisesti lastensa kanssa. Tarkoituksena viettää yhteistä aikaa niin, että isän ja lapsen keskinäinen suhde vahvistuu. Lisäksi vapaaehtoistehtävät täytyy sovittaa henkilön persoonaan ja kykyihin, pitää olla tarpeeksi myös haastetta henkilön osaamiseen ja motivaation säilyttämiseen nähden.

Aktiiviset ja innostuneet vapaaehtoisiksi

Tehtäviin sopivat isät ovat löytyneet toimintaan osallistuvien isien joukosta. Toiminnasta vastaava työntekijä on kutsunut vapaaehtoistehtäviin sellaisia, jotka ovat olleet aktiivisia, vastuullisia ja innostuneita toiminnan ytimeistä ja tarkoituksesta. Rekrytointi viikonlopputoimintaan, missä ohjelmasta ja ohjauksesta vastaa ulkopuolinen toimija, on ollut helppoa.

Vapaaehtoinen markkinoi vapaaehtoistehtävää

Jos halutaan lisää uusia vapaaehtoistoimijoita, niin mahdollisuutta siihen on pidettävä koko ajan esillä. Vapaaehtoistoimija voi isä-lapsi -toiminnan esittelyn yhteydessä esitellä myös vapaaehtoistehtäväänsä ja miten siihen on halukkaiden mahdollista päästä. Vapaaehtoistehtävästä ja -mallista on esittely Isä-lapsi -sivustolla sekä myös pieni esite jaettavaksi tarvittaessa. Paras viestinviejä on henkilö, jolla on omakohtainen kokemus toiminnasta. Tällaiset henkilöt voivat viedä viestiä niihin paikkoihin missä muutenkin vaikuttavat. Työpaikkansa isille ja urheilun tai muun vapaa-ajan harrastusten piirissä.

Yhteistyötä tällaisen yleishyödyllisen toiminnan markkinoinnissa voi tehdä myös jonkun isomman toimijan kanssa sponsorityyliin.

Vertaisuus

Isä yhdessä lapsensa kanssa samassa kokemusilmapiirissä

Vertaisuuden näkökulmasta suurin lisäarvo syntyy, jos toimintaan osallistuva vapaaehtoinen on isä, jolla on oma lapsi mukana. Jos ajan kuluessa lapsi ei enää lähde mukaan, niin isä voi jatkaa tehtävässä kyllä yksinkin. Isällä on tärkeä olla omaa kokemusta siitä millainen isä-lapsi-viikonloppu on yhdessä lapsen kanssa. Näin on syvempi ymmärrys vertaisuudesta tilanteessa.

Ari Inkinen, Iikka Viitanen, Elina Plihtari, Jari Juhola ja Kari Kurkela 2014

Konsepti sopii todella hyvin vapaaehtoisille, koska siinä saa olla vapaasti ja rennosti oma itsensä. Riittää kun huolehtii siitä, että toiminta on turvallista, laillista ja että isät keskittyvät viettämään aikansa oman lapsensa kanssa. (vapaaehtoisia)

Jos vapaaehtoinen ei ole isä, niin vertaisuus ei toteudu. Näin siitä koituva lisäarvo ja isyyden vahvistamisen rooli voi olla heikompaa. Tämä on silti hyvin persoonakeskeinen kysymys ja kompetenssia isyyden roolia vahvistavaan tehtävään voi löytyä niin nuorilta kuin naisiltakin.

Perehdytys

Oma osallistuminen ja kokemus

Vapaaehtoisen perehdyttämisen ensimmäinen askel on osallistuminen ja isä-lapsi-toiminnan kokeminen. Ymmärrys siitä, että toiminta, aktiviteetti tai ohjelma itsessään ei ole isä-lapsi-toiminnan keskiössä vaan se, että ilmapiiri, pysähtyminen ja tilaisuus isän ja lapsen väliseen kohtaamiseen voi syntyä monenlaisessa ympäristössä hyvinkin pienin keinoin.

Vastuu kasvaa taitoja tarvitaan enemmän

Vapaaehtoisen vastuu on tällöin suurempi. Vastuussa olevaa vapaaehtoista pitää tällöin ohjata esimerkiksi arvioimaan millaisessa tilanteessa ja millä tavalla voi jossakin konfliktitilanteessa auttaa isää ja lasta toimimaan yhdessä suhdetta rakentavasti.

Ryhmädynamiikan hallinta ja ensiaputaidot -koulutus

Kevyt ryhmädynamiikan ja hankalien tilanteiden kohtaamisen sekä ensiaputaitojen harjoitus voisi olla myös mukana. Esimerkiksi puolen päivän kurssi vapaaehtoisille, jonka aikana lapsilla on omaa toimintaa. Lyhyt, tehokas ja maksuton elämän perustaitojen kurssi toimii samalla myös palkitsemisena.

Tehtävään valmistautuminen etukäteen

Työnjako vastuu- tai vapaaehtoistoimijoiden kesken ja toimintaympäristöön tutustuminen tehdään etukäteen. Leirin tai toiminnan periaatteet on hyvä vielä kerrata vapaaehtoistoimijan kanssa juuri ennen tehtävää.

Tuki on tarvittaessa saatavilla

Kaikissa tapauksissa vapaaehtoistehtävän aikana ja varsinkin suuremmissa vastuukysymyksissä vapaaehtoisella on mahdollisuus ottaa yhteyttä puhelimitse päivystävään isä-lapsi-toiminnan vastuulliseen työntekijään.

Palautteen mukaan vapaaehtoisilta ohjaajilta on toivottu enemmän tietämystä ja markkinointia isä-lapsi-toiminnasta. Tämän tarpeen täyttäminen puoltaa myös vapaaehtoisen koulutuksen lisäämistä.

Vapaaehtoinen on kynnyksen madaltaja, ei opettaja tai kouluttaja. (Iikka Viitanen TuNMKY) Ei ole ollut ”yksin” jätetty olo, vaan on tuntenut, että tarvittaessa voi soittaa ja saada apua. (vapaaehtoisia)

Ari Inkinen, likka Viitanen, Elina Plihtari, Jari Juhola ja Kari Kurkela 2014

Jos tapahtuman tai toiminnan sisällön tuottaa ja siitä vastaa ulkopuolinen palveluntuottaja, niin silloin on hyvä huomioida seuraavaa.

Valmiuksina ihmisten kohtaamisen ja viestinnän perustaidot

Tällöin pienen perehdytyksen ja ohjauksen toimintaan (aktiviteetteihin) antaa toiminnanjärjestäjän työntekijä tai vastuu henkilö. Siksi varsinaista koulutusta vapaaehtoistehävään ei välttämättä tarvita. Omakohtaisen kokemuksen lisäksi riittää normaalit ihmisten kohtaamisen ja viestinnän perustaidot, jotta osaa viestittää toiminnan ydintarkoituksen isille ja muulle ryhmälle. Ennen rekrytointia toiminnasta vastuussa oleva henkilö tutustuu vapaaehtoiseen sen verran, että voi varmistua vapaaehtoisen kompetenssista tehtävään.

Perehdytyksenä roolin ja vastualueen määrittely toiminnassa

Perehdytyksenä määritellään vapaaehtoisen rooli toiminnassa ja miten vapaaehtoinen toimii palvelun ostajan ja tuottajan välisenä vastuuhenkilönä ja isien edustajana viikonloppuna. Noin kaksi viikkoa ennen toimintaviikonloppua vapaaehtoiselle lähetetään perusesite isä-lapsi-toiminnasta, lyhyet toimintaohjeet, viikonlopun ohjelma, osallistujalista, aikataulut ja tarvittavat yhteystiedot.

Esivalmistelut ovat olleet järjestäjän puolelta hyvät ja tarvittava materiaali on saapunut ajoissa. (vapaaehtoisinä)

Motivaatio

Ei suorituskeskeistä

Isä-lapsi-toiminnan vapaaehtoisuuden luonne on erilaista suhteessa nuorisojärjestön muuhun vapaaehtoistoimintaan esim. partion vetämiseen tai urheilutoiminnan valmentamiseen. Nuoriso- tai urheiluryhmän johtaminen ja valmentaminen on suorituskeskeistä kun isä-lapsi-toiminnassa keskitytään ytimen, eli isän ja lapsen välisen suhteen rakentamiseen toiminnallisuuden kautta, mutta ilman suorituskeskeisyyttä.

Henkilökohtaista vahvistumista omassa isyydessä

Motivaation lähde on syvemältä nousevaa, henkilökohtaisempaa. Se liittyy isyyteen ja vanhemmuuteen, mutta ei ongelmakeskeisesti. Motivaation erot tulivat selkeästi esille muun muassa Tampereella, kun partio- ja urheilunuoret järjestivät vapaaehtoisina viikonloppu toimintaa. Heillä ei ollut niin suurta innostusta toimijoita ja toimintaa kohtaan kuin vapaaehtoisilla, eikä siten motivaatiota toimia uudelleen isä-lapsi-toiminnan vapaaehtoisina.

Säästöä ja palvelemisen iloa

Riittävä motivaatio vapaaehtoistehävään on ollut jo se, että on päässyt itse viettämään edullisemmin aikaa oman lapsensa kanssa. Rahan säästö ei ole kuitenkaan ollut ainoa moti-

Ari Inkinen, likka Viitanen, Elina Plihtari, Jari Juhola ja Kari Kurkela 2014

vaattori isä-lapsi-toiminnan vapaaehtoiselle, myös toimintaan osallistumisen ja palvelemisen tuottama mielihyvä on motivoinut toimijoita.

Tehtävän helppous

Tehtävän helppous on alentanut kynnystä vapaaehtoisuuteen. Isä-lapsi-arkitoiminnan kuten isä-lapsi-sählyn vapaaehtoisvetäjä tulee vain isännäksi pelipaikalle, on läsnä ja pelaa porukan mukana. Palautteesta on noussut keskeisesti esiin myös se, että on helppoa olla vapaaehtoisvastuussa, koska isät itse kantavat vastuun omista lapsistaan.

Lapsen ihailu vahvistaa

Vapaaehtoisisen pitää toimia yhdessä lapsensa kanssa ”tiiminä” vapaaehtoistehtävässä muita palvelen. Vapaaehtoisten lapset ovat yleensä iloisia ja ylpeitä siitä, että heidän isänsä osaa ja on johdossa. Myös tällä lapsen ihailulla on isälle motivoiva ja palkitseva merkitys.

Sitouttaminen

Katkosten välttäminen työntekijän vastuulla

Yleensä vapaaehtoiset on koottava ja motivoitava joka vuosi uudelleen, kesän jälkeen uuden toimintakauden alussa. Tämä ei suoraan päde isä-lapsi-toimintaan, sillä isä-lapsi-viikonloppuja järjestetään myös kesälomakaudella. Toisaalta katkokset vapaaehtoistoimijuudesta voidaan välttää rakentamalla toimintaa siten, että sitouttamista tehdään pidemmällä aikajänteellä. Lapset kyllä kasvavat, ajat, tilanteet ja harrastukset muuttuvat. Työntekijän tehtävä on silti pitää yllä sitoutumisen astetta niin, että yhteistyö vapaaehtoisten kanssa voi pysyä yllä ja kehittyä eikä toimintaa tarvitse sen vuoksi supistaa.

Perustuu persoonien väliseen luottamukseen

Luottamus ja sitoutuminen syntyy työntekijän ja vapaaehtoisten välille persoonien välisessä yhteistyössä. Tämän vuoksi olisi tärkeää, ettei toiminnasta vastuussa oleva henkilö vaihtuisi kovin usein. Sosiaaliset verkostot kun rakentuvat ja pysyvät yllä toistensa tuntevien henkilöiden varassa. Taitamattomuudella vapaaehtoistoimijan voi myös helposti menettää esimerkiksi luottamuksen tai työlle annetun arvostuksen puutteeseen.

Omat tulevat vastuutehtävät voi varata edeltä

Heti toiminnan jälkeen lähetetään palautekysely myös vapaaehtoisohjaajalle. Sen yhteydessä voi olla kysely siitä onko käytettävissä vapaaehtoisvastuussa tulevissa isä-lapsitapahtumissa. Omat vuoronsa voi valita ja varata valmiilta listalta. Tällä tavalla saadaan vapaaehtoistoimijoita sitoutettua toimintaan etukäteen ja pidemmälle aikavälille.

Ari Inkinen, Iikka Viitanen, Elina Plihtari, Jari Juhola ja Kari Kurkela 2014

Palkitseminen

Vapaaehtoisuus itsessään palkitsevaa

Vaikka sisäisellä motivaatiolla pääseeikin pitkälle, palkitsemisellakin on paikkansa. Palkitsemisen suuruus pitää olla kuitenkin harkittu, ettei se muodostu motivaatiotekijäksi. Vapaaehtoisuus itsessään tuo jo hyvän mielen.

Yhteiset juhlat ja palkintomatkat

Vapaaehtoiset isät lapsineen kannattaa silti palkitsemismielessä ja heidän välisen tutustumisenkin tähden kutsua yhteisiin juhliin ja rentoihin tapaamisiin kuin toiminnan suunnitteluunkin. Lisäksi vapaaehtoiset voi viedä porukkana vaikka jonkinlaiselle palkintoreissulle. Palkitseminen kustannukset tosin kasvavat ja koostuvat silloin matkasta, majoituksesta, ohjelmasta ja ruuasta.

Korvaukset ja hyvä koulutus

Jos vapaaehtoistehtävä on haasteellisempi, niin myös päivärahaa ja matkakorvauksia voi käyttää. Varsinainen palkka taas ei kuulu vapaaehtoisuuden rooliin. Myös hyvä koulutus johonkin harrasteeseen voi toimia palkintona.

Kunnioitus

Hienotunteisuus

Isä-lapsi-toiminnassa on tärkeää riittävä hienotunteisuus, koska liikutaan hyvin henkilökohtaisen ja joskus arkaluonteisen aiheen, isyyden ja vanhemmuuden alueella.

Kun puhumme leiritilanteessa lapsen äidistä, niin silloin minusta tärkeää, että puhumme lasten äideistä, ei esimerkiksi vaimoista, koska kaikilla mukana olevilla isillä ei ole parisuhdetta lapsen äitiin, esimerkiksi avioeron takia. Haluan välttää ulkopuolisuuden tunteen kokemista, vaikka ihan pienissäkin asioissa, joidenkin mielestä (isä-lapsi-toiminnan ohjaaja)

Yhdenvertaisuus

yhdenvertaisuus kaikkia kohtaan on tärkeää ja myös se, ettei korosteta tai aiheuteta tilanteita joissa isien erilaiset taustat tai muut heikkoudet turhaan tulisivat esille.

Erilaiset motivaatiot

Isien erilaista osallistumismotivaatioita on myös tärkeä kunnioittaa. Toiset tulevat mukaan lapsen äidin toivomuksesta ja toiset omasta aloitteestaan tai jotkut jonkun kolmannen osapuolen kehotuksesta.